

АТЛАС

50-РІЧНОГО МОНІТОРИНГУ
КОМПЛЕКСНОЇ ОЦІНКИ
РОДЮЧОСТІ ҐРУНТІВ
ХАРКІВСЬКОЇ ОБЛАСТІ
(1966–2015 рр.)

*За редакцією академіка МАНЕБ,
доктора с.-г. наук, професора
Т. О. Гринченка*

УКРАЇНСЬКА АКАДЕМІЯ АГРАРНИХ НАУК
Міністерство освіти і науки України
Міністерство аграрної політики та продовольства України
ННЦ «Інститут ґрунтознавства та агрохімії
імені О. Н. Соколовського»
Харківський національний педагогічний університет
імені Г. С. Сковороди
Державна установа «Інститут охорони ґрунтів України»

А Т Л А С 50-РІЧНОГО МОНІТОРИНГУ КОМПЛЕКСНОЇ ОЦІНКИ РОДЮЧОСТІ ҐРУНТІВ ХАРКІВСЬКОЇ ОБЛАСТІ (1966–2015 рр.)

За редакцією
академіка МАНЕБ,
доктора сільськогосподарських наук, професора
Т. О. Гринченка

Харків
«Право»
2018

Розглянуто та рекомендовано для видання рішенням вченої ради
ННЦ «Інститут ґрунтознавства та агрохімії»
імені О. Н. Соколовського» НААН
(протокол № 4 від 18.05.2018 р.)

Рецензенти:

С. Т. Вознюк – заслужений діяч науки і техніки України, доктор
сільськогосподарських наук, професор;
М. М. Мірошніченко – доктор біологічних наук, заступник дирек-
тора з наукової роботи ННЦ «Інститут ґрунтознавства та агрохімії»
імені О. Н. Соколовського» НААН

Автори:

Т. О. Гринченко, О. Ф. Винник, С. А. Балок, І. П. Ялук, С. А. Романова,
В. Л. Самохвалова, В. І. Філон, О. С. Жернова, О. С. Орел, В. Г. Десенко

Атлас 50-річного моніторингу комплексної оцінки родючості ґрунтів
А92 Харківської області (1966–2015 рр.) / Т. О. Гринченко, О. Ф. Винник,
С. А. Балок та ін. ; за ред. Т. О. Гринченка. – Харків : Право, 2018. –
248 с. : іл.

ISBN 978-966-937-521-6

У роботі розглянуто основні принципи і сучасні методи комплексної оцінки
родючості ґрунтів, їх переваги та недоліки. Узагальнено результати 50-річної дина-
міки комплексної оцінки ефективної родючості ґрунтів ріллі Харківської області,
яка проведена за результатами постійно діючого агрохімічного моніторингу – деся-
ти циклів обстеження ґрунтів (1966–2015 рр.) з урахуванням параметрів рН, вмісту
тумусу, фосфору та калію. Для комплексної оцінки ефективної родючості ґрунтів
застосовано методику визначення зведеного показника якості ґрунтів (ЗПЯІ) як
інтегрального показника родючості з попереднім перетворенням рівня часткових
показників-властивостей на основі функції бажаності їх впливу на загальний рівень
ґрунтової родючості (Т. О. Гринченко, О. О. Сторошнін, 1984). Пропонована методи-
ка вільна від ряду недоліків аналогічних методів і дозволяє надати комплексну
оцінку ступеня окультуреності ґрунтів та встановити, який процент ріллі відповідає
низькому, середньому та високому рівню їх окультуреності (β-розподіл), передба-
чити напрям розвитку культурного ґрунтоутворного процесу під впливом сучасних
антропогенних факторів. Із урахуванням хімічних, біологічних та фізичних показ-
ників ґрунту, а також ГТК (кліматичних показників) застосований метод доцільно
використовувати при розробці обґрунтованої шкали бонітетів ґрунтів.

Рекомендовано для наукових співробітників агрономічного та біологічного
профілю, ґрунтознавців, агрохіміків, агроекологів, робітників сільськогосподар-
ського виробництва, аспірантів та студентів вищих навчальних закладів.

УДК 631.417.2.631.47

© Гринченко Т. О., Винник О. Ф.,
Балок С. А. та ін., 2018.
© Оформлення. Видавництво
«Право», 2018

ISBN 978-966-937-521-6

ЗМІСТ

ВСТУП	4
Розділ 1. ОСОБЛИВОСТІ ПРИРОДНОГО СЕРЕДОВИЩА ХАРКІВЩИНИ	7
Розділ 2. ДО ПРОБЛЕМИ КОМПЛЕКСНОЇ ОЦІНКИ РОДЮЧОСТІ ҐРУНТІВ	21
Розділ 3. МЕТОДИКА ДОСЛІДЖЕНЬ КОМПЛЕКСНОЇ ОЦІНКИ РОДЮЧОСТІ ҐРУНТІВ	26
Розділ 4. ДИНАМІКА КОМПЛЕКСНОЇ ОЦІНКИ РОДЮЧОСТІ ҐРУНТІВ ЗА 1966–2015 рр.	29
Розділ 5. РЕЗУЛЬТАТИ МОНІТОРИНГУ АГРОХІМІЧНИХ ПОКАЗНИКІВ ТА КОМПЛЕКСНОЇ ОЦІНКИ РОДЮЧОСТІ ҐРУНТІВ (рілля, 1966–2015 рр.)	47
Розділ 6. ЩІЛЬНІСТЬ РОЗПОДІЛУ РІВНЯ КОМПЛЕКСНОЇ ОЦІНКИ ТА ПРИВАТНИХ ПОКАЗНИКІВ РОДЮЧОСТІ ҐРУНТІВ ХАРКІВСЬКОЇ ОБЛАСТІ (рілля, 1966–2015 рр.)	67
6.1. Перший цикл обстеження ґрунтів, 1966–1970 рр.	67
6.2. Другий цикл обстеження ґрунтів, 1971–1975 рр.	80
6.3. Третій цикл обстеження ґрунтів, 1976–1980 рр.	93
6.4. Четвертий цикл обстеження ґрунтів, 1981–1985 рр.	106
6.5. П'ятий цикл обстеження ґрунтів, 1986–1990 рр.	121
6.6. Шостий цикл обстеження ґрунтів, 1991–1995 рр.	136
6.7. Сьомий цикл обстеження ґрунтів, 1996–2000 рр.	151
6.8. Восьмий цикл обстеження ґрунтів, 2001–2005 рр.	166
6.9. Дев'ятий цикл обстеження ґрунтів, 2006–2010 рр.	181
6.10. Десятий цикл обстеження ґрунтів, 2011–2015 рр.	196
Розділ 7. ПРОГНОЗУВАННЯ ДИНАМІКИ ЗМІН ІНТЕГРАЛЬНОГО ПОКАЗНИКА ЗПЯІ	211
ПЕРЕЛІК ДЖЕРЕЛ ПОСИЛАННЯ	215
ДОДАТОК А	
Біографія та бібліографічний показник наукових праць академіка МАНЕБ, доктора сільськогосподарських наук, професора Т. О. Гринченка	221